

Nároky školy na dítě při nástupu do základní školy v perspektivě učitelek mateřských škol

Ilona Vašáková

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ilona Vašáková**

Osobní číslo: **H150432**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Nároky školy na dítě při nástupu do základní školy v perspektivě učitelek mateřských škol**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se problematiky přechodu dítěte z mateřské do základní školy.

Vymezení teoretických východisek o školní zralosti a školní připravenosti dítěte.

Příprava metodiky výzkumné části, stanovení cílů výzkumu a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s učitelkami mateřských škol.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat, formulace závěrů výzkumu.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a formulace doporučení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Současná mateřská škola a její řízení. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.

CARLTON, Martha P. a Adam WINSLER. School readiness: The need for a paradigm shift. School Psychology Review. 1999, 28, 338-352. ISSN 0279-6015.

DVOŘÁK, Dominik. Česká základní škola: vícepřípadová studie. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1896-8.

GREGER, David, Jaroslava SIMONOVÁ a Jana STRAKOVÁ (ed). Spravedlivý start?: nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2015. ISBN 978-80-7290-861-5.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Je naše dítě zralé na vstup do školy?. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ (ed). Psychologie pro učitelky mateřské školy. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

ZELINKOVÁ, Olga. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-262-0044-4.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

11. října 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

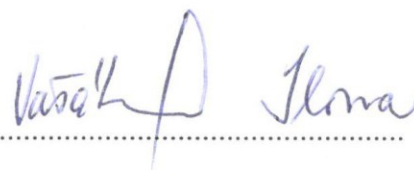
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 19. 12. 2017

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odopírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na nároky školy na dítě při nástupu do základní školy a na připravenost předškolního dítěte na vstup do základní školy z pohledu učitelek mateřských škol. V teoretické části je charakterizovaná školní zralost a připravenost dítěte při nástupu do primárního vzdělávání a to především s ohledem na vysoké hodnoty odkladů povinné školní docházky. Výzkum byl realizován pomocí rozhovoru s učitelkami mateřských škol a byly zjišťovány především jejich názory na tuto problematiku, tzn. co si myslí o požadavcích, které vyžaduje škola při zápisu do první třídy po dětech předškolního věku.

Klíčová slova: Mateřská škola, dítě předškolního věku, školní připravenost, školní zralost, přechod na základní školu, nároky základní školy

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the requirements of the school for a child when it enters primary school and on the readiness of the pre-school child to enter primary school from the point of view of the teachers of the kindergartens. The theoretical part characterizes the school maturity and the readiness of the child when entering primary education, especially with regard to the high values of deferment of compulsory school attendance. The research was realized through an interview with the teachers of the kindergartens and their opinions on this issue, what they think about the requirements that school requires when enrolling in the first grade for pre-school children.

Keywords: Kindergarten, preschool child, school readiness, school maturity, transition to elementary school, requirements primary school

Poděkování

V první řadě děkuji vedoucí mé bakalářské práce paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD. za odborné vedení, metodickou pomoc, rady a připomínky, které mi při zpracování bakalářské práce poskytla. Děkuji také všem ochotným učitelkám mateřských škol, které mi poskytly rozhovor potřebný k mé práci. Dále děkuji své rodině za podporu, trpělivost a lásku, kterou mi při studiu projevovali.

Prohlášení

Prohlašuji, tímto, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné, a že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze literaturu uvedenou v příloženém seznamu literatury.

V Kožušicích 18. 4. 2018

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	12
1.1.1 Školní zralost.....	12
1.1.2 Školní připravenost	13
1.1.3 Metoda dobrého startu.....	13
1.1.4 Pedagogická podpora dítěte předškolního věku při přechodu z MŠ do ZŠ	14
1.2 ZÁPIS DO 1. TŘÍDY	15
2 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	18
2.1.1 Důvody odkladů povinné školní docházky	18
2.2 PŘEDŠKOLNÍ VĚK DÍTĚTE.....	20
2.2.1 Tělesný a pohybový vývoj dítěte předškolního věku.....	20
2.2.2 Kognitivní vývoj dítěte předškolního věku	21
2.2.3 Sociální vývoj.....	23
3 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY	25
3.1.1 Role učitele v mateřské škole.....	25
3.1.2 Činnost učitele v mateřské škole.....	26
3.1.3 Spolupráce učitele mateřské školy se základní školou	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	29
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	29
4.2 SBĚR A ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	30
4.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	30
5 INTERPRETACE DAT ZÍSKANÝCH Z INTERVIEW S UČITELKAMI MATEŘSKÝCH ŠKOL	32
5.1 NÁROČNOST POŽADAVKŮ ZŠ PŘI ZÁPISU	33
5.1.1 Vnímání požadavků základní školy učitelkami mateřských škol	33
5.1.2 Spolupráce ZŠ a MŠ.....	34
5.2 DŮLEŽITÉ ATRIBUTY PŘI VSTUPU DÍTĚTE DO ZŠ.....	35
5.2.1 Důležité předpoklady pro dobrý start.....	35
5.2.2 Obtížně zvládnutelné nároky.....	36
5.3 MOŽNOST ODKLADU PŠD	37
5.3.1 Odklad PŠD jako činitel pomoci.....	37
5.3.2 Odklad PŠD jako zbytečnost.....	38
ZÁVĚRY VÝZKUMU	39
DOPORUČENÍ PRO PRAXI	40
ZÁVĚR	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	45
SEZNAM PŘÍLOH	46

ÚVOD

Bakalářskou práci na téma „Nároky školy na dítě při nástupu do základní školy v perspektivě učitelek mateřských škol“ jsem si vybrala proto, že v období zápisu do první třídy, docela často slyším různé názory na to, jakou kvantu požadavků chtějí učitelé po dětech předškolního věku před vstupem do školy. Cílem bakalářské práce je odhalit názory učitelek mateřských škol na požadované nároky základní školy na dítě při vstupu do primárního vzdělávání.

Cílem teoretické části bylo podrobněji vymežit východiska oblasti školní připravenosti dítěte pro vstup do základní školy.

Přechod z mateřské školy do základní školy je pro dítě velmi důležitým, ale zároveň náročným mezníkem. Některé děti se do školy těší, některé moc ne. Aby ale zvládly splnit nastolené požadavky, musí se pečlivě připravovat. Jak jsou požadavky nastaveny a zda-li je děti předškolního věku zvládají, jsem se zeptala učitelek mateřských škol.

Jakožto učitelka mateřské školy se každý rok setkávám s rodiči dětí, kteří debatují o tom, jak jsou na děti kladeny vysoké požadavky. Rodiče pak zvažují, jestli je jejich dítě zvládne či nikoli a raději dítěti vyřídí odklad povinné školní docházky.

V mateřské škole předškolní děti na vstup do první třídy pilně připravujeme. Učitelky se věnují všem oblastem, potřebným pro dobrý start dítěte a to je pro něj dost podstatné. Tím se také snažíme odbourat u dítěte podceňování sebe samého, strach, že to nezvládne, protože jedině tak bude dobře připraveno zápis absolvovat. Ten by měl být sestaven v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, ale jak ukazuje praxe, mnohdy je tomu jinak. Pak dochází i k pochybám učitelek mateřských škol, zda-li stihnou děti na vstup do základního vzdělávání připravit a s jakou kvalitou.

Bakalářská práce je rozdělena na šest kapitol. První kapitola vymezila pojmy školní zralost a školní připravenost, co znamená tzv. „Metoda dobrého startu“, která je důležitá především pro zvládnutí nároků školy a cílem této metody je rozvíjet u dětí všechny oblasti, potřebné k zápisu do základní školy a co obnáší současný zápis do 1. třídy. Následující kapitola přibližuje vývoj dítěte v předškolním věku a jeho očekávané výstupy. Další kapitola zmiňuje podstatu odkladů povinné školní docházky, jeho důvody a důsledky. Poslední kapitoly se věnují mému výzkumnému šetření, jeho výsledkům, závěrům a doporučení.

Podstatnou částí mé bakalářské práce je praktická část, tj. výzkumná. Jako hlavní metodu jsem zvolila interview. Podle mého názoru je problematika nároků školy dost rozdílná a to proto, že neexistuje jasný stanovený rámec pro tyto požadavky, které se na zá-

kladních školách dosti liší. Dopadá to tak, že nároky na dítě jsou při zápisu nastoleny nepřiměřeně předškolnímu věku, tudíž jsou pak náročné nebo i nízké. Cílem empirické části bylo tedy: odhalit názory a pohledy učitelek mateřských škol na nároky základní školy na dítě, při vstupu do první třídy. Zajímalo mě, jak je to i z druhého pohledu a to z pohledu učitelek mateřských škol. Co ony si myslí o nastolených nárocích jejich základní školy při zápisu, jestli předškolní děti vůbec zvládají na takové požadavky připravit. První třída je náročná nejen po stránce rozumové, ale jedinec si musí zvyknout jak na nové prostředí, učitele a vrstevníky, tak na nový školní režim.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST

V první kapitole se budu věnovat pojmům jako je školní zralost a školní připravenost dítěte na vstup do primárního vzdělávání, jelikož jsou to důležité termíny pro dítě předškolního věku při vstupu do školy. U dítěte v předškolním věku dochází k podstatným vývojovým změnám, k zrání jeho organismu a také ke změnám v učení, kdy projevuje zájem a je zvědavé. Právě tyto změny považujeme za správné a vedou k tomu, aby dítě postoupilo do další etapy svého vzdělávání a to právě na základní školu. Oba pojmy spolu často konvergují, ale i přes to je jejich význam rozlišný. Podle autorky H. Otevřelové má školní zralost a školní připravenost dosti společného. *„V poslední době se můžeme setkat s názvy školní zralost a školní připravenost. Oba termíny se někdy překrývají, pod každým se ale skrývá trochu něco jiného. Naplní obou je zjištění, zda je dítě připraveno na nároky školy po všech stránkách“* (Otevřelová, 2016, s. 55).

1.1.1 Školní zralost

Posuzování školní zralosti a také školní připravenosti dochází právě při přechodu dítěte předškolního věku ze školy mateřské na školu základní a ověřují ji učitelé a další pedagogičtí pracovníci či lékař. Při posuzování školní zralosti se učitelé a ostatní odborníci věnují chování dítěte a jeho projevům, kdy se hodnotí jeho řeč, paměť, pozornost, kresba, pohybová aktivita, dovednosti a sociální vztahy, dále jeho zdravotnímu stavu, který posuzuje lékař především kvůli podezření o zbrzděnému růstu a celkovou tělesnou vyspělost a v neposlední řadě nesmíme opomenout na testy školní zralosti, kdy předškolní dítě má nakreslit postavu, obkreslit psací písmo a obkreslení deseti teček.

Školní zralost také vymezují autoři jako: *„Školní zralost chápeme jako způsobilost dítěte začlenit se do školního vyučování, která vychází ze stavu fyzických, zdravotních a mentálních předpokladů, tj. kvality myšlenkových operací, úrovně vyjadřování, schopnosti soustředit se s aktivní pozorností a odpovídajícím reagováním“* (Kořátková, 2008, s. 114). Kutálková (2005) uvádí, že pokud dítě nastoupí do školy s dostatečně zralou nervovou soustavou, půjde mu vše snáz, bude se učit s chutí a bude mít pocit úspěchu. Pokud dítě pošlou rodiče do školy nezralé, existují dvě špatné možnosti. První z nich je, že dítě bude dlouho dotahovat své spolužáky, vyvine zvýšené úsilí a výsledek se bude pohybovat v průměru. Druhá možnost je horší – dítě se bude muset vrátit zpět do mateřské školy, protože je hravé, nesoustředěné a na výuku nestačí. M. Vágnerová ve své publikaci rozlišuje

pojmy školní zralost a školní připravenost tak, že „Školní zralostí rozumí kompetence závislé na zráním organismu“ (Vágnerová, 2000, s. 136). O. Zelinková má podobný názor a taktéž oba pojmy rozlišuje. Školní zralost podle ní souvisí se zráním organismu.

1.1.2 Školní připravenost

Mnoho autorů uvádí, že školní připravenost je téměř to samé jako školní zralost, dokonce je řadí pod stejné označení, ale dle mého názoru, se spíše nakloním k významům, které uvádí autorky H. Otevřelová a M. Vágnerová s O. Zelinkovou. Jejich významy vyjadřují, že školní připravenost se zaměřuje z větší míry na sociální a kognitivní vývoj dítěte. Závisí také na prostředí: „O školní připravenosti hovoříme v souvislosti s výchovou a vlivem vnějšího prostředí, které vývoj předškoláka ovlivňují. Jde tedy o oblast sociálních zkušeností. Jako příklad si uveďme připravenost verbální, připravenost na roli žáka, připravenost na zvládání potřebných norem chování. Při této příležitosti pozorujeme řeč dítěte, sledujeme ho při hře, při záměrné i nezáměrné činnosti. Mapujeme jeho chování, samostatnost, sebeobsluhu, aktivitu. Věnujeme se i emočnímu prožívání dítěte. Do připravenosti spadá také motorická oblast, grafomotorika“ (Otevřelová, 2016, s. 55). Již v mateřských školách probíhá příprava na školu. Jde o komplexní rozvoj dítěte - tedy v oblasti smyslových podnětů, koordinace pohybů v hrubé i jemné motorice, v dovednostech sebeobsluhy i seberealizace, v kognitivních funkcích jako je vnímání, paměť, myšlení, soustředění, kvalita a správnost vyjadřování. Propojení tohoto komplexu aktivuje u dítěte podporu iniciativnosti a rozvoje vědomostí a dovedností, což je velmi důležité pro další úspěchy a pro příjemně prožívané dětství (Kotátková, 2008). Carlton a Winsler (1999) tvrdí, že testy připravenosti lze rozdělit do dvou kategorií: testy, které měří vývojové míry a testy, které měří akademické výsledky znalost. Dva z více populárních a široce používaných testů připravenosti jsou Test připravenosti - Gesell School, který měří vývojové míry a druhým je Metropolitan Test připravenosti, který měří akademické znalosti. Většina studií zjistila, že tyto široce používané testy připravenosti jsou *"relativně špatnými předpoklady budoucího úspěchu a to typické postupy hodnocení nemají dostatečnou platnost a spolehlivost pro rozhodování o umístění"* (Carlton & Winsler, 1999, str. 340).

1.1.3 Metoda dobrého startu

Aby tedy bylo vše v pořádku a dítě předškolního věku mohlo řádně nastoupit do školy, existuje tzv. metoda dobrého startu, která je nápomocí pro zvládnutí školních požadav-

ků při vstupu do první třídy. Tuto metodu uvádím proto, že ji mohou využít učitelky mateřských škol při práci s dětmi předškolního věku a to v případě, kdy je u dětí potřeba rozvíjet oblasti potřebné do první třídy.

Metoda dobrého startu je způsob výuky v mateřské škole. „*Metoda si klade za cíl rozvíjet u dětí právě ty oblasti, které jsou předpokladem pro zvládnutí nároků školy, tedy jazykové dovednosti, pravolevou a prostorovou orientaci, prohloubení pozornosti a koncentrace, zdokonalení úchopu psací potřeby a uvolnění ruky apod. Metoda je velmi vhodná právě do mateřských škol, jelikož se pracuje ve skupinkách. Při práci se kombinuje hudba s pohybem, vyprávěním spolu s rozvojem koncentrace, percepce i motoriky jako celku*“ (Otevřelová, 2016, s. 37). Metoda je určena pro děti v předškolním věku, které se učí navyknout si na nový denní režim v primárním vzdělávání. Díky této metodě se děti zdokonalují ve všech oblastech, které jim dělají potíže, například po stránce sluchové, zrakové, pohybové a je dobrým předpokladem pro úspěšné čtení a psaní – zlepšování a procvičování motoriky.

1.1.4 Pedagogická podpora dítěte předškolního věku při přechodu z MŠ do ZŠ

Jak rodiče, tak děti potřebují mnohdy pomoc či podporu při velmi významných etapách života, v tomto případě při přechodu dítěte předškolního věku z mateřské školy do školy základní. Učitelky mateřských škol samozřejmě tuto podporu poskytují v rámci mateřské školy a informují rodiče o aktuální úrovni dítěte. Učitelky také poskytují podporu, která je uskutečňována mimo mateřskou školu a to v pedagogicko-psychologických poradnách, speciálních pedagogických centrech a jiných institucích. Jako velmi dobrým podpůrným opatřením zmiňovaly učitelky mateřských škol novelizaci školského zákona a to o povinném předškolním vzdělávání, který vešel v platnost od 1. září 2017. Posílení významu kvalitního předškolního vzdělávání pro bezproblémový začátek vzdělávání dětí v základní škole je v současnosti jednou z priorit našeho školství. Vstup do základní školy je velmi důležitým okamžikem pro dítě i pro celou jeho rodinu. Je důležité vytvořit co nejlepší podmínky, aby byl přechod co nejplynulejší, nejpřirozenější a také aby začátky v první třídě byly pro dítě pozitivní, motivující, přinášely jim pocit uspokojení a sebejistoty. Proto náš stát významně usiluje o co nejvyšší kvalitě předškolního vzdělávání pro všechny děti-minimálně jeden rok před zahájením povinné školní docházky. Tím by se měly dětem vytvářet rovné vzdělávací příležitosti a ovlivnit tak pozitivně jejich další vzdělávání. Hlavním důvodem pro zavedení povinného předškolního vzdělávání pro všechny 5-

6leté děti od září 2017 bylo, aby do školy přicházely jedinci také ze sociálně nebo národnostně znevýhodněného prostředí. Tato změna přináší učitelkám mateřských škol ještě větší zodpovědnost za kvalitní a smysluplnou pedagogickou práci zejména s dětmi před jejich nástupem do základní školy. Učitelky musí především sledovat a zaznamenávat posuny dětí, dle jejich individuality. Je důležité, aby učitelka mateřské školy dobře znala každé konkrétní dítě a sledovala, jak se mu daří dosáhnout potřebné úrovně základních psychických funkcí a přiměřené sociální úrovně neboli školní zralosti. Proto je třeba, aby učitelka mateřské školy využívala co nejefektivnějších metod, postupů, pomůcek a metodických materiálů, které jí umožní diferencovat schopnosti jednotlivých dětí a reagovat na jejich individuální potřeby i možnosti a ty pak cíleně rozvíjet. (Šámalová, 2016)

Povinné předškolní vzdělávání rozhodně přijímám jako velký pozitivní krok. Je několik pozitivních faktorů, které tato novelizace přináší právě dětem předškolního věku a to třeba: lepší socializace jedince do kolektivu, učí se spolupracovat, lepší příprava na vstup do základní školy, zvyká si na určitý stanovený režim, jedinec se rozvíjí po všech stránkách apod. Při aktivní docházce předškolních dětí do mateřské školy, se tak srovnávají rozdíly mezi nimi. Aby děti byly připravené kvalitně do 1. třídy – pak je veliký rozdíl mezi dětmi, které do školky vůbec nechodily. Opravdu markantní rozdíl, tudíž je potřeba děti dorovnat. A tím chci říct, že plně souhlasím a podporuji povinný rok předškolního vzdělávání, který začal platit od září. A to z toho důvodu, aby byly děti srovnané v 1. třídě. Také rodiče si zvykají třeba na telefonické omluvy a psaní omluvenek tak, jako ve škole. Na omluvenky máme omluvné listy. Pro jedináčky, je určitě velikým přínosem, protože si zvyknou na kolektiv, a taky na to, že v mateřské škole je určitý ruch, učí se domluvit, spolupracovat, rozdělit se, to tedy nejen jedináčci, ale všechny děti. Na povinný rok předškolního vzdělávání mám rozhodně kladný názor.

1.2 Zápis do 1. třídy

Pokud je školní zralost a připravenost v pořádku, následuje situace, kdy jde dítě k zápisu. Zápis do první třídy je pro dítě předškolního věku takovou první velkou zkouškou a probíhá z pravidla do 31. května. Týká se nejen dětí předškolního věku, ale také jejich rodičů, kteří jsou pro dítě oporou. Zanedlouho bude muset přijmout roli školáka. Je to start do nové životní etapy a ta by měla být, pokud možno klidná, ale zároveň i provázena

pocitem zvědavosti než pocity nejistoty a strachu. Zápis se týká dětí, které dovrší do konce srpna šestého roku. „K zápisu musí jít podle zákona děti, kterým je v den nástupu do školy 6 let, tedy děti narozené do 31. srpna včetně“ (Kutálková, 2005, s. 131).

Neznamená to, že když dítě dovrší šestého roku, že automaticky po prázdninách nastoupí do základní školy. Jak uvedl autor A. Bacus: „Až na výjimky jde dítě do první třídy v září toho roku, kdy dosáhne šesti let. Některým dětem, které mají narozeniny na začátku školního roku nebo které měly odklad školní docházky, může být už dokonce sedm. Přechod z mateřské školy do první třídy základní školy symbolizuje pro dítě i pro jeho rodiče důležitou věc – dítě se zapojí mezi velké děti a začne mu opravdové učení. Nejlepší způsob, jak dítě na první třídu připravit, je vést ho k tomu, aby doma dělalo některé věci samostatně“ (Bacus, 2009, s. 174). Jestliže se jedná o dítě, které je zralé, je zde velká pravděpodobnost, že do základní školy nastoupí, je tedy ve fázi, kdy si zvyká a adaptuje se v novém školním prostředí a seznamuje se s požadavky základní školy, které je nutné splnit. Tyto požadavky jsem vymezila podle autorek J. Klenkové a H. Kolbábkové: „Je-li dítě zralé ke vstupu do základní školy a zahájení školní docházky, mělo by zvládnout plnit následující úkoly.

- Poznat a pojmenovat základní i odvozené barvy
- Poznat a pojmenovat geometrické tvary (kruh, čtverec, obdélník, trojúhelník)
- Vytvářet číselnou řadu nejméně do 6
- Umět porovnávat počet (více, méně, stejně)
- Poznat a pojmenovat části těla
- Umět určovat prostorové vztahy a určovat vzájemnou polohu předmětů
- Rozlišovat pojmy vpravo, vlevo
- Poznat a pojmenovat běžná domácí a volně žijící zvířata, pojmenovat jejich mláďata
- Znat své jméno, příjmení, bydliště, vyjmenovat nejbližší členy své rodiny
- Rozznávat časové označení částí dne (ráno, poledne, večer), roku (jaro, léto, podzim, zima) a postupně také názvy v dnů v týdnu“ (Klenková, Kolbábková, 2003, s. 46).

Podle mého názoru jsou vymezené požadavky adekvátní vůči předškolnímu věku dítěte, jsou tedy splnitelné a nejdůležitější je, že jsou v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Pro rodiče jsem vymezila, jak postupovat při zápisu do

první třídy, když doma mají dítě předškolního věku, tzn., že zápis do první třídy je pro ně nevyhnutelný.

Podle H. Otevřelové (2016) k zápisu přihlašuje dítě jeho zákonný zástupce na vybrané škole. Dítě může absolvovat i více zápisů. Ředitel základní školy stanoví kritéria, dle kterých rozhodne, zda-li bude dítě přijato či nikoliv. Pokud dítě kritéria splňuje, musí školní vzdělávání zahájit, není-li stanoven odklad školní docházky. Termíny zápisů jsou různé, ale podle novely školského zákona je termín stanoven do konce května (viz. § 36 odst. 5 školského zákona). K zápisu přijde zákonný zástupce a dítě, které bude samostatně plnit úkoly, které jsou nastaveny tak, aby prověřily jeho zralost. Požadavky škol se mohou lišit. Průběh zápisu má každá škola nastavený různě.

V rámci této kapitoly bych chtěla zdůraznit a zopakovat rozdíly mezi školní zralostí a školní připraveností. Školní zralost se naklání k fyzické stránce jedince, tj. na tělesnou vyspělost dítěte. Školní připravenost se více zaměřuje na kognitivní oblasti jako je paměť, řeč, chování a jednání, jeho verbální komunikace a jeho sociální připravenost.

Školní zralost a připravenost posuzují odborníci, tj. učitel, pracovník PPP, lékař. Výsledky jsou velmi důležitými faktory pro vstup do první třídy. Jak učitelkám mateřských škol, tak i rodičům, jsem přiblížila tzv. metodu dobrého startu, kterou mohou učitelky využít pro přípravu dětí předškolního věku na školu. Myslím, že je to dobrá výuková metoda, při které se rozvíjejí všechny oblasti školní zralosti a připravenosti u dětí předškolního věku. Při přechodu dítěte předškolního věku z mateřské školy do základní je důležité, mít fungující rodinné zázemí, ačkoli se to možná nezdá, ale má pro dítě velký vliv pro pocit jistoty a bezpečí. Rodina je v tomto období pro tyto děti nesmírně důležitá. Rodiče jsou pro dítě přirozenou podporou. Dítě prochází velkou změnou, jsou na něj kladeny větší nároky spojené s úkoly, adaptuje se v novém prostředí, přizpůsobuje se novému režimu a náročnějším požadavkům než doposud. Pokud výsledky školní zralosti a připravenosti u dítěte nejsou zcela v pořádku, výrazně se liší od normy - dle doporučení PPP, lékaře, či učitele, mohou rodiče uvažovat o odkladu povinné školní docházky. Této problematice se věnuji v následující kapitole.

2 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Kapitola bude pojednávat o odkladu povinné školní docházky, jeho klady a zápory, který se týká dítěte předškolního věku. Dítě se stává hlavním a nejdůležitějším činitelem při přechodu z předškolního vzdělávání do vzdělávání základního. V této kapitole vám také přiblížím vymezení předškolního věku dítěte. Odkladů povinné školní docházky stále přibývá a mnohdy i ze zbytečných důvodů. Určitě nejsem sama, kdo si myslí, že nejvíce tím trpí právě dítě, kterému byl udělen odklad povinné školní docházky. Podle školského zákona 561/2004 sb., § 37 o odkladu povinné školní docházky, se jedná o odklad v případě když: *„Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku“* (Školské zákony, 2012, s. 62).

2.1.1 Důvody odkladů povinné školní docházky

Podle Kutálkové (2005) máme několik možností kdy, odklad povinné školní docházky u dítěte využít a kdy naopak. V případě, že je dítě hravé, u ničeho neposedí, narodilo se na jaře, není dokončen vývoj řeči, nebo když nejsou výsledky testů školní zralosti dosti přesvědčivé, je tedy řešením povinnou školní docházku o rok odložit. Diagnostiku školní zralosti u dítěte nejprve provádí učitelky mateřské školy, o ni ji většinou požádají rodiče, aby slyšely názor nestranné osoby, jak se jim jejich dítě jeví, jestli dosahuje optimální úrovně. *„Vedle určitých poznatků jsou potřebné pro úspěšné zvládnutí školních povinností také pracovní, emocionální a sociální dovednosti a návyky, které sehrávají důležitou roli, avšak mnohem hůře se diagnostikují“* (Chvál, Kropáčková, 2017, s. 96).

Odklad povinné školní docházky rodiče využívají také mnohdy zbytečně v případě, kdy je dítě zralé, ale jen průměrného charakteru, odklad tady nepomůže. Také je nevhodný tehdy, kdy si chce rodina ještě užít volna, i když je dítě dostatečně zralé pro nástup do školy. *„Důvodem odkladu je podle opakovaného zjišťování především strach ze základní školy, který přetrvává od 80. let 20. století. Necht' nás základní školy přesvědčí, že už se jich rodiče budoucích prvňáčků nemusejí bát! Děti, které jsou již na začátku školního roku pro vstup do základní školy zralé, absolvují znovu rok v mateřské škole. Jak s nimi dále? Uči-*

telky hledají způsoby práce, jak naplnit jejich vzdělávací potřeby, ale tato individualizovaná práce není v počtu 25-28 dětí vůbec jednoduchá. Děti skutečně nezralé, vývojově opožděné a se speciálními potřebami jsou děti, které další rok do mateřské školy ještě patří. Jak s nimi dále? Učitelky se musí u těchto dětí seznámit se závěry pedagogicko-psychologické poradny i pediatra a samy průběžně provádět pedagogickou diagnostiku – co dítě zná, umí, co ho zajímá, ale také v jakých směrech se odlišuje, co mu dělá potíže. Na základě těchto zdrojů informací a pozorování připravit pro dítě individuální vzdělávací program, který se zaměří na oblasti nedostatečného vývoje a potřebných dovedností“ (Kořátková, 2008, s. 117-119). Ne vždy se rodiče rozhodnou správně. Existují rodiče, kteří dítěti podají žádost o odklad povinné školní docházky i před to, že jejich dítě je dostatečně připraveno na plnění školních povinností. „I když se v této problematice, jak byla doposud nastavena, počítá zejména s rodiči, kteří pro své dítě žádají odklad a žijí v domnění, že mu pomáhají a „prokazují mu službu jménem prodlužování dětství“ (Majerčíková, 2017, s. 21).“

Rozhodně nesouhlasím s rodiči, který zvolí odklad povinné školní docházky pro dítě, které je zralé zahájit povinnou školní docházku, například kvůli stěhování, druhému dítěti, nebo když mu chtějí prodloužit dětství. Dítě se v mateřské škole začne nudit a přestane naplňovat své potřeby a zájem poznat něco nového, protože už to zná.

Ba naopak, souhlasím s odkladem povinné školní docházky u dětí, které opravdu nejsou vyzrálé, jsou vývojově opožděné a se speciálními potřebami, tyto jedinci odklad vážně potřebují. Přikláním se i k názoru Z. Matějčka a M. Pokorné (1998), že odklad povinné školní docházky je zcela přirozeným a rozumným opatřením ve prospěch dítěte. Nesmí to znamenat ztracený rok, ale rok zaměřený na předškolní přípravu. Je dobré poskytnout dítěti lákavé příležitosti k samostatné, spontánní a nenucené práci a aktivitě, plně se soustředit a zvýšeně dbát na to, aby dítě činnost dokončilo.

Otevřelová (2016) ve své publikaci uvádí, že pokud se rodiče pro odklad povinné školní docházky nakonec rozhodnou, musí postupovat následovně. I přes rozhodnutí pro odklad školní docházky musí své dítě přihlásit k plnění povinné školní docházce a k zápisu se dostavit, tam mohou hned o odklad požádat (v době zápisu). Žádost dají v písemné podobě společně s doporučením od příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Jestliže dítě v mateřské škole zůstane, další rok čekají rodiče obdobné povinnosti jako je žádost o přijetí k plnění školní docházky, ale v tomto případě se již dítě nemusí dostavit osobně. „Zákon udává, že dítě musí do první třídy nastoupit v tom školním roce, ve kterém dovrší osmý rok věku. Z toho plyne, že je možné

odložit školní docházku pouze o jeden rok. Školský zákon ale také uvádí, že pokud se po nástupu do školy projeví tělesná nebo duševní nezralost, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce školní docházku odložit. Dítě se vrátí zpět do mateřské školy. K tomuto rozhodnutí musí dojít ještě v prvním pololetí první třídy“ (Otevřelová, 2016, s. 35).

2.2 Předškolní věk dítěte

Jelikož se moje bakalářská práce týká dítěte předškolního věku, považuji za důležité vám toto období stručněji charakterizovat. *„Předškolní věk je obvykle charakterizován věkovým rozpětím od 3 do zpravidla 6 let. Ukončení vývojové etapy předškolního věku není vytyčeno výhradně fyzickým věkem, ale spíše sociálně, nástupem do základní školy. Ten může proběhnout nezávisle na věku, z toho důvodu může konec tohoto období oscilovat v rozmezí jednoho, případně i několika let (např. při odkladu povinné školní docházky)“* (Vágnerová, 2005, s. 173-174). Podle Niesela a Grieblera (2005) většina dětí v předškolním věku je schopna se bez větších nesnází přinejmenším na část dne odpoutat od své rodiny.

2.2.1 Tělesný a pohybový vývoj dítěte předškolního věku

Dítě předškolního věku je období velkých vývojových změn. Od 3 roku života nabírá na hmotnosti a roste do výšky. V druhé polovině předškolního věku se začíná formovat celkové tělesné utváření člověka a výrazně se uplatňují dědičné vlivy. *„V předškolním věku vyrůstá dítě za rok do výšky o 5-6 cm, na váze přibývá asi o 2 kg. Přírůstky nemusí být stejně velké každý rok, kolísají také během roku i v souvislosti se zdravotní situací dítěte“* (Matějček, 1998, s. 9). Nejenže postupuje tělesný vývoj, ale neopomínáme i ten pohybový.

Jak uvádí Kohoutek, (2008) dochází k velkým změnám taktéž v oblasti motoriky. Dítě dává přednost kreslení a vyhraňuje se jeho buďto pravá nebo levá lateralita. Aby si dítě upevňovalo své pohybové dovednosti, je třeba jej podporovat a vést k pohybovým činnostem. Dítě v tomto období lyžuje, jezdí na kole, bruslí a tím tak rozvíjí jeho rovnováhu.

Víme, že dítě předškolního věku se pohybuje po celý den, střídá různě náročné aktivity na pohyb např. hru s míčem, jízdu na tříkolce, kole nebo koloběžce – mezi méně pohybové zařadí třeba stavění ze stavebnic, modelování a kreslení. Kohoutek (2008) podotkl, že k tělesnému a motorickému vývoji patří také hra. Tu Kohoutek dělí na pohybové hry a na hry konstruktivní. Učí děti napodobování, spolupráci, podřizování, respektování, radost i neúspěch. *„Od raného věku je hra pro dítě tou nejpřirozenější a nejdůležitější činností, jejím prostřednictvím získává zkušenosti se světem věcí, lidí, ale zároveň také pozná-*

vá samo sebe. Do hry dítě promítá a současně v ní rozvíjí celou svoji osobnost (intelekt, vnímání, pohybové dovednosti, sociální dovednosti, potřeby, emoce, zkušenosti, zážitky, fantazii, tvořivost...). Hra mu přináší pocit realizace, smysluplnosti a hlavně radosti (Bednářová, Šmardová, 2008, s. 59).

2.2.2 Kognitivní vývoj dítěte předškolního věku

Když se bavíme o kognitivním vývoji dítěte v předškolním věku, mám na mysli vývoj jeho poznávacích funkcí, jako je: paměť, pozornost, vnímání, fantazie, představivost, myšlení a řeč. Jde tedy o zlepšení a prohlubování inteligence u jedinců a jejich uvažování. *„Kognitivní neboli rozumový vývoj předškoláka se odehrává v rámci fáze názorného (intuitivního) myšlení. Dítě už postupně začíná používat pojmy, ovšem jeho úsudek je pořád spoután s názorem někoho jiného, tím, co vidí, případně si představuje.“* (Jakabčič, 2002, s. 43-44).

Škola klade zvýšené nároky na paměť a pozornost. Žádá se od něj nepoměrně více soustředěné činnosti. Jedinec se musí snažit, aby se soustředil na splnění daných úkolů. Kohoutek (2008) je názoru, že již po čtvrtém roce svého života si dokáže dítě vzpomenout na dávnou činnost. Především na takovou, která v něm zanechala spoustu emocí. Toto období je obdobím říkanek, básniček a také zájmu o zpěv. Děti prožívají veselé i smutné písně, projevují radost i strach či pláč. *„Pozornost je základním stavebním prvkem pro příjem informací, jejím prostřednictvím lidé poznávají své okolí, mohou se rozvíjet. Dítě, které je v mateřské škole pozorné, bude mít na startovní ploše, kterou bude první třída, lepší pozici, než dítě nepozorné“* (Otevřelová, 2016, s. 63).

Již v předškolním věku hrají poměrně velkou roli i procesy jako je fantazie a představy. Souhlasím s názorem Z. Matějčka (1998), že fantazie proniká do nejrůznějších oblastí života dítěte. Od vymýšlení nebo vyprávění příběhů, námětových her, které jsou odrazem dramatické činnosti až po činnosti tvořivé. Rozvíjejí se také fantazijní představy, což je zálibou dítěte v příbězích a pohádkách, při nichž využívá dítě pamětní představy podložené vlastními zkušenostmi. Fantazie může pracovat s tím, co člověk před tím vnímal nebo prožíval.

Do kognitivního vývoje dítěte v předškolním věku nesmíme zapomenout na rozvoj řeči a myšlení. Kohoutek (2008) píše, že s vývojem řeči souvisí také vývoj myšlení, které je u dětí propojeno s konkrétními životními situacemi. *„Dítě zprvu objevuje jednotlivá slova, dále skládá jednoduché věty, následují přesmyčky a hra se slovy napřed nahodilá a*

pak záměrné, gramatická správnost řeči je problematická a chceme-li ji vylepšit, tak můžeme podstatné ze sdělení opakovat po dítěti srozumitelně a gramaticky správně. Zvládnutí řeči je pro dítě doslova objevitelská činnost, protože objevuje kouzlo dorozumění, prosazení svých přání i příjemnost slovního ocenění. Učitelky mateřských škol by měly být a skutečně i jsou dobrým mluvním vzorem pro rozvíjející se řeč dětí“ (Košťátková, 2008, s. 26-27). Klenková, Kolbábková, (2003) jsou názoru, že dítě v předškolním věku je zvědavé, neustále se ptá otázkou „Proč?“ a dochází u něj k obohacení slovní zásoby. Před vstupem do základní školy mívají děti ještě znatelné problémy s vyslovováním sykavek (c, z, s, č, ž, š) a především slov s hláskami „r, ř“. Dle mého názoru souhlasím s tím, co uvádí autorky J. Klenková a H. Kolbábková, že době nástupu do první třídy, mívá většina nynějších dětí problém s řečí a správném vyslovování. Jako poslední jsem zařadila vnímání, které můžeme rozdělovat na více oblastí. Klenková, Kolbábková, (2003) rozdělují vnímání na zrakové, sluchové, čichové, dotykové, chuťové, vnímání času a prostoru. Právě prostřednictvím vnímání získává dítě informace a přehled o okolním světě.

Můj názor je, že zrakové vnímání je důležité z hlediska paměti. Pokud není zrakové vnímání v pořádku, stává se, že komplikují i vývoj výslovnosti. Nerozezná pak tvary a ve škole ani písmena.

Souhlasím s myšlenkou H. Otevřelové (2016), že naslouchání má také svůj vývoj, z počátku je bezděčné, ale později už záměrné. Sluchem vnímáme již před narozením ze svého okolí, hlasy lidí, uklidňující tóny, postupně se sluchové vnímání zdokonaluje. Po narození rozlišuje zvuky příjemné a nepříjemné. Pak se učí naslouchat, rozlišuje různé zvuky, řeč, rytmizaci říkadel, písniček, pohádek.

Velmi důležitou roli hraje ovládnutí tělesného schématu, díky němu je nám umožněno se orientovat. Dítě si osvojuje pojmy nahoře x dole (směr vertikální) a následně vpravo x vlevo (směr horizontální). Než dítě nastoupí do školy, mělo by zvládnout užití pojmů nahoře, dole, vpředu, vzadu, mezi, uprostřed, pod, vedle, za, daleko, blízko, první, poslední, předposlední, hned, za chvíli. Vnímání času je pro děti těžké. Začínáme ročním obdobím, pak den, noc, ráno. Dětem pomáhá sled činností a pravidelné opakování (ráno vstáváme, pak snídáme, myjeme se, jdeme do školky, apod.). Dále se začínají orientovat ve dnech v týdnu a nakonec zařazujeme měsíce. Osvojují si pojmy dnes, včera, zítra, ráno, dopoledne, odpoledne, večer, v noci. (Otevřelová, 2016)

2.2.3 Sociální vývoj

V předškolní věku dítěte jsou aktuální zejména poznávací zájmy. Společenské zájmy mají tendenci komunikovat se sociálním prostředím, pronikat do mezilidských vztahů a následně je realizovat v kontaktu s dospělými i s vrstevníky. *„Lidské vztahy jsou pramenem, ze kterého dítě uspokojuje svoje citové a sociální potřeby (potřebu životní jistoty, potřebu pozitivní identity), zároveň jsou zdrojem sociálního učení (osvojování sociálních dovedností). V kontaktu s lidmi se dítě také učí orientovat ve vztazích, situacích, osvojuje si způsoby chování, komunikace. Jedná se o tzv. sociální učení. Na základě sociálního učení si dítě osvojuje sociální dovednosti, mezi které patří:*

- *komunikace (verbální i neverbální)*
- *přiměřené reagování na nové situace*
- *adaptování se na nové prostředí*
- *porozumění vlastním pocitům a sebeovládání*
- *porozumění emocím a chování druhých lidí*
- *objektivní sebepojetí, sebehodnocení* (Bednářová, Šmardová, 2008, s.54-55).

Souhlasím s názorem Kohoutka (2008), který uvádí, že počátek vývoje sociálního vývoje dítěte je osamotňování se od blízké rodiny a začleňování se do skupiny vrstevníků. Dítě se socializuje do společnosti a podporujeme to i tím, když dítě občas přenecháme v péči prarodičů, příbuzných či jiných osob. Sociální vztahy rozvíjíme i v kolektivních hrách se svými vrstevníky, jde především o rozdělení dělby činností, což je nejdůležitějším vývojovým obsahem v tomto i dalším vývojovém období. V předškolním období se objevuje také kritičnost a oponování dospělým osobám, což vede dospělé k přísnému trestání dítěte a odrazem je nedůvěra. Další vývoj vede jedince ke snaze po sebeuplatňování a dodržování určitých norem chování. Předškolní děti si osvojují sociální dovednosti prostřednictvím sociálního učení. Mezi sociální dovednosti zahrnujeme řadu dílčích dovedností, například sociální komunikaci, sociální přizpůsobení integraci do sociální skupiny. K nejběžnějším sociálním dovednostem patří schopnost navázat a udržet kontakt, vyslechnout druhé, vyjádřit své pocity druhým, přijmout kritiku, která je oprávněná aktuální situaci.

K uzavření této kapitoly bych ráda zdůraznila, že mateřská škola by měla dítě rozvíjet komplexně a připravovat dítě na přechod z mateřské školy do školy základní. V současné době jsou odklady povinné školní docházky v České republice již běžnou zále-

žitostí. Při nástupu do základní školy musí dítě splňovat určité kompetence. Pokud dítě nedosáhlo požadované rozvojové úrovně a vidíme u dítěte jasnou nezralost, může učitelka doporučit jeho zákonným zástupcům vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Záleží už na rodičích, jak se rozhodnou. Ale právě rodiče jsou v mnoha případech tím největším problémem, co se týká této problematiky. Jsou to právě oni, kteří mnohdy dají svému dítěti odklad i přes to, že dítě je na školu zralé a připravené. Jejich důvody jsou, řekla bych až šokující, tj. „prodloužíme mu dětství / za rok bude dítě ještě chytřejší“ a podobně. Rozhodně si neuvědomují dopad na jejich dítě. Pokud je dítě zralé, je tedy připravené na školu, ale tento start mohou rodiče právě udělením odkladu zastavit. Dítě bude věřit tomu, že vše už umí a aktivity v mateřské škole ho začnou nudit, nebudou ho naplňovat a jeho rozvoj se zastaví. Tím tak rodiče oddálí povinnosti se školou spojené.

3 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY

V poslední kapitole se budu věnovat učiteli mateřské školy, protože právě ho bych označila, jako prvního činitele mimo rodinu, který ovlivňuje rozvoj a celkovou stránku dítěte. Učitel obecně, je osoba, která rozvíjí všestranně osobnost jedince pro další život ve společnosti. Učitel mateřské školy je vůbec prvním učitelem, se kterým se dítě ve svém životě setkává. Podle mého názoru je právě tento učitel ten nejdůležitější, protože předává dítěti základy společenských návyků, dovedností, vědomostí a schopností. Toto zaměstnání není vůbec jednoduché, jak popisují v mém výzkumu právě učitelky z mateřských škol. Je to velmi náročná práce jak po stránce fyzické, tak i psychické. Od učitele mateřské školy se očekává, že činnost v mateřské škole bude promyšlená, motivující, rozvíjející osobnost dítěte, bude využito stále nových inovativních činností, které budou odpovídat příslušným věkovým etapám dítěte.

Učitelem mateřské školy s odbornou kvalifikací se stává ten, kdo úspěšně dokončí vysokoškolské vzdělání studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeným na pedagogiku předškolního věku nebo vyšším odborným vzděláním nebo středním vzděláním v rámci vzdělávacího programu v oboru předškolního vzdělávání.

3.1.1 Role učitele v mateřské škole

Učitel nebo učitelka v mateřské škole zastupuje a plní mnoho rolí, má roli výchovnou a vzdělávací. „*Učitel mateřské školy má být průvodcem dítěte na cestě za poznáním. Předpokladem je učitelovo respektování zvláštností dětského vnímání světa, což vytváří příležitosti, ve kterých poznávají nejen děti, ale i učitel*“ (Wiegerová a kol., 2015, s. 58). Z hlediska mé praxe souhlasím se Svobodovou (2013), která vyjmenovala role, které obvykle učitelky mateřské školy zastávají. Je to:

- role pečovatelky
- role učitelky
- role vychovatelky
- role poradce
- role vůdce
- role komunikátora

- role obhájce
- role manažera

Do mateřské školy chodí v současnosti děti v rozmezí již od 2 -7 let. Je to velmi široké věkové období a každá věková skupina dětí, využívá role učitele výše uvedené.

3.1.2 Činnost učitele v mateřské škole

Následně navážu na předchozí kapitolu a zdůrazním, proč je učitel v mateřské škole důležitým činitelem. Učitel v mateřské škole je podle mého názoru dítěti především vzorem. Souhlasím s názorem P. Vacka a E. Švarcové (2005), že učitel je také iniciátorem a realizátorem výchovně vzdělávacího procesu, volí si cíle, obsah, prostředky, formy a metody svého působení. Poté pedagogický záměr kontroluje, případně mění podle podmínek prostředí a možností či potřeb dítěte. Tvoří také prostředí, což je pro dítě velmi důležité, navození příjemné atmosféry probouzí u jedinců klidný duševní stav a pocit jistoty a bezpečí. Učitel mateřské školy podle mě velmi ovlivňuje osobnost dítěte, protože zprostředkovává nebo předává vědomosti, dovednosti, návyky, utváří postoje, formuje charakterové vlastnosti, rozvíjí jeho schopnosti a nadání a také kompenzuje a napravuje nedostatky. Učitel musí jasně a srozumitelně vysvětlit učivo, správně je motivovat a tím tak probouzet u dětí zájem se něco dovědět či naučit. Musí se neustále vzdělávat, organizovat a plánovat činnosti, navazovat vztahy s dětmi, komunikovat s nimi i s jejich rodiči, provádět diagnostiku školní zralosti u dětí, být dítěti oporou, ale zároveň zachovat svoji profesionalitu a autoritu a nezbytně nutná je spolupráce se základní školou.

3.1.3 Spolupráce učitele mateřské školy se základní školou

Každého učitele charakterizuje styl jeho práce. Jak jsem již uvedla, není to jednoduchá profese. Učitel musí navazovat a reagovat na zážitky a zkušenosti osobnosti dítěte. Do náplně jeho práce patří také spolupráce se základní školou, která je důležitá pro něj i pro budoucí prvňáky. Spolupráce těchto dvou institucí závisí právě na učitelkách jak mateřské školy, zároveň tak té základní. Tak jako uvádí Mlynková (2014), spolupráce musí být plánovaná, promyšlená a je zde oboustranný zájem. Při společných akcích se děti navzájem více poznávají, jsou v jiném prostředí, než na jaké jsou zvyklé, seznamují se s novými kamarády. Má to i tu výhodu, že učitelky z obou stupňů škol se lépe poznají a mohou si mezi sebou předávat zkušenosti, poznatky a plánovat další společné aktivity. Učitelky z mateřské školy tak získávají i poznatky o požadavcích na dítě v 1. třídě

a mohou jim přizpůsobit svůj výchovně-vzdělávací program. Jsou také zvány na zápis, kde mohou zjistit, jak se dětem předškolního věku daří nároky splnit, jak jsou úspěšné ba naopak. Učitelky často upozorňují na přehnané a obtížné požadavky základní školy u zápisu do základní školy. A tyto neadekvátní nároky vůči předškolnímu věku, jsou často odrazem odkladů povinné školní docházky, kterých rok co rok přibývá. Proto si myslím, že spolupráce učitelek těchto dvou institucí by měla být pečlivě promyšlena a učitelky základních škol, by rozhodně měly při stanovení nároků na dítě při zápisu vycházet z nejdůležitějšího dokumentu mateřských škol a to je samozřejmě rámcový vzdělávací program. Požadavky u zápisu by měly být kontrolovány a také by měly mít určitou strukturu a stanovený rámec – ten by tyto nároky limitoval. Školy by jej tedy musely dodržovat a tak by nedocházelo k velikým rozdílům, jaké vědomosti a dovednosti různé školy u zápisu vyžadují.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části své bakalářské práce se věnuji odhalování názorů učitelek mateřských škol na nároky základní školy na dítě předškolního věku. Na základě zpracování odborné literatury jsem v teoretické části vymezila termíny školní zralost a školní připravenost, odklad povinné školní docházky, období předškolního věku a také učitele mateřské školy a jeho spolupráci se školou základní.

Výzkum jsem realizovala prostřednictvím interview s učitelkami mateřských škol. Výzkum jsem prováděla s osmi učitelkami z různých okresů. Následně interpretuji data, které jsem získala.

4.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu bylo odhalit, jak učitelky mateřských škol vnímají nároky základní školy na dítě předškolního věku.

K hlavnímu cíli jsem zvolila cíle dílčí.

Popsat jakým způsobem probíhá školní příprava dětí v předškolním věku v mateřské škole.

Charakterizovat příčiny vysokých počtů odkladů povinné školní docházky z pohledu učitelek mateřských škol.

Hlavní výzkumná otázka je: Jaké jsou názory učitelek mateřských škol na požadavky základních škol při vstupu dítěte předškolního věku do primárního vzdělávání?

Dílčí výzkumné otázky:

VO I.: Jaké jsou nároky základní školy na dítě předškolního věku při nástupu do školy pohledem učitelek mateřských škol?

VO II.: Jaké dovednosti, znalosti a návyky mají děti předškolního věku zvládnout před vstupem do primárního vzdělávání z pohledu učitelek mateřských škol?

VO III.: Zvládnutí, kterých oblastí školní připravenosti je z pohledu učitelek MŠ pro děti předškolního věku nejproblematičtější?

4.2 Sběr a analýza získaných dat

Abychom našly hodnotné odpovědi na výše stanovené otázky, byla tedy zvolena kvalitativní výzkumná metoda. Pro zjišťování uvedené problematiky jsme zvolili metodu polostrukturovaného interview.

Metoda interview byla tedy zvolena proto, že umožňuje získávat podrobné informace a data prostřednictvím kladení otázek a získávání odpovědí přímo mezi tazatelem a participantem. Okruhy interview jsem pokládala učitelkám v různém pořadí a to podle toho, jak odpovídaly.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořilo 8 učitelek z mateřských škol ve městech i na vesnici. Jedná se o mateřské školy z Jihomoravského a Zlínského kraje. Oslovila jsem tedy paní učitelky, seznámila je s mým výzkumem a sjednaly jsme si datum realizace společného interview. Celkem jsem tedy uskutečnila 8 interview. Rozhovor se odehrával u učitelek doma, ale i v prostředí mateřských škol. Paní učitelky byly velmi vstřícné a našly si čas pro mé výzkumné šetření.

Všechny participantky s poskytnutím interview souhlasily a to tak, že podepsaly informovaný souhlas a byly ujištěné o anonymitě rozhovoru.

Učitelka číslo 1 má vystudovanou střední školu pedagogickou, předškolní pedagogiku, zakončenou maturitní zkouškou. Její praxe v mateřské škole je 22 let a nyní začala pracovat ve třetí mateřské škole opět na vesnici.

Učitelka číslo 2 studovala na pedagogické fakultě, obor- učitelství pro první stupeň. Nyní studuje na vysoké škole pedagogické a dokončuje obor- učitelství pro mateřskou školu. Pracuje v malé jednotřídní mateřské škole 3 roky.

Učitelka číslo 3 je bývalou ředitelkou mateřské školy a současnou vedoucí učitelkou mateřské školy. Vzdělání má předškolní pedagogiku zakončenou maturitní zkouškou a také úspěšně ukončené studium pro ředitele škol a školských zařízení. V mateřské škole pracuje celý život, její praxe činí již 34 let. Nyní pracuje ve druhé (městské) mateřské škole, která je sloučena se základní školou.

Učitelka číslo 4 má 22 letou praxi v mateřské škole. Dosažené vzdělání má střední školu se zakončením maturitní zkouškou, obor předškolní a mimoškolní pedagogika. Ne-

dávno úspěšně ukončila studium pro ředitele škol a školských zařízení a vyměnila své zaměstnání. Pracuje v jednotřídní mateřské škole, která se nachází na vesnici.

Učitelka číslo 5 v minulém školním roce úspěšně ukončila studium pro ředitele škol a školských zařízení a stala se ředitelkou této školy. Ještě donedávna pracovala jako učitelka v mateřské škole se třemi třídami. Její praxe v mateřské škole je 32 let.

Učitelka číslo 6 má vystudovanou vysokou školu obor učitelství pro MŠ, čili bakalářské studium. Její praxe v mateřské škole je 7 let. Učí ve městské mateřské škole, která je sloučená se školou základní.

Učitelka číslo 7 má vystudovanou vysokou školu obor učitelství pro MŠ, ale magisterské studium. Její praxe v mateřské škole je 6 let. Učí ve městské mateřské škole, která je sloučená se školou základní.

Učitelka číslo 8 má vystudovanou vysokou školu obor učitelství pro MŠ, bakalářské studium. Její praxe v mateřské škole je 11 let. Učí ve městské mateřské škole se třemi třídami, která je sloučená se školou základní.

Všechny paní učitelky měly dokončené středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Z nich 3 mají ukončené vzdělání pro ředitele škol a školských zařízení, 2 bakalářské studium a 1 magisterské studium v oboru předškolní pedagogika.

Interview jsem nahrávala na diktafon, poté hned přepsala do dokumentu Word. Interview obsahují i nespisovná slova. V přepsaných interview jsem záměrně neuvedla jména učitelů, jsou označeny písmenem "U" a příslušným číslem a to především s ohledem na dodržení domluvené anonymity.

Pak následovalo otevřené kódování získaných dat, slučování do kategorií a následná interpretace těchto dat.

5 INTERPRETACE DAT ZÍSKANÝCH Z INTERVIEW S UČITELKAMI MATEŘSKÝCH ŠKOL

V rámci této kapitoly budou vyhodnoceny rozhovory s učitelkami mateřských škol, které se výzkumu zúčastnily. Z analýzy dat vyplynuly 3 hlavní kategorie a jejich podkategorie.

1. Požadavky ZŠ při zápisu

- Vnímání požadavků základní školy učitelkami mateřských škol
- Spolupráce ZŠ a MŠ

2. Důležité atributy při vstupu dítěte do ZŠ

- Důležité předpoklady pro dobrý start
- Obtížně zvládnutelné nároky

3. Odklad povinné školní docházky

- Odklad PŠD jako forma pomoci
- Odklad PŠD jako zbytečnost

Všechny podkategorie jsou následně řádně popsány a to v pořadí jak jsem předložila ve výše uvedeném seznamu.

5.1 Náročnost požadavků ZŠ při zápisu

5.1.1 Vnímání požadavků základní školy učitelkami mateřských škol

V České republice existuje asi 4 700 základních škol. Rozhodnutí, kdy a do které školy dítě nastoupí, je pouze na rodičích. Ti se ale mohou řídit doporučením učitelky mateřské školy, pediatr nebo pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny. Dítě by mělo absolvovat zápis do první třídy, jakmile v daném školním roce dovrší 6 roku života. Dále se pak řeší, zda-li udělit dítěti odklad povinné školní docházky.

Každá základní škola má stanovené požadavky u zápisu do první třídy, které musí předškolák zvládnout. Poté škola rozhodne, zda-li je dítě připraveno na vstup do základní školy.

Jelikož neexistuje žádný stanovený rámec pro požadavky základních škol při zápise, vytváří si je škola sama. Jedná se o různorodé požadavky a to například z oblastí grafomotoriky, komunikačních schopností, sociálních schopností, orientace v prostoru a čase, matematických představ a dovedností, zrakového vnímání, sluchového vnímání, předčtenářské gramotnosti. Protože učitelky, které se podílely na mém výzkumu, mají jedno společné a to letitou praxi v mateřských školách a mnoho zkušeností, shodly se na tom, že opravdu každá škola má požadavky nastaveny jinak.

Žádná z nich nevedla zkušenost, že by se setkala se dvěma totožnými kritérii základních škol pro vstup do primárního vzdělávání.

Učitelky se shodují v tom, že požadavky základní školy na děti jsou přiměřené věku, vychází-li z RVP PV a jeho kompetencí. „...*přiměřené v tom, aby navazovaly na náš RVP PV, v očekávaných výstupech, tam se odráží to, co děti potřebují do první třídy, myslím ty dovednosti, které potřebují pro úspěšnost v 1. třídě a aby zvládaly tempo a taky nové učivo – potřeba dávat pozor.* (U2)

Tři učitelky se ale také setkaly s tím, že základní škola, do které odcházely děti následně po ukončení docházky do MŠ, měla nároky na předškoláky nastaveny velmi přísně a přehnaně vůči jejich věku. Děti nebyly schopny požadované úkoly u zápisu splnit, protože nebyly v souladu s RVP PV, ale s RVP ZV. „*Blízká ZŠ Červená, když jsem se byla podívat na zápis do 1. třídy a učitelky zkoušely děti z písmen. Jo, vyloženě typ, kdy učitelka ukazovala písmena a děti měly říkat. Tak to už se mi zdálo dost nepřiměřené a náročné. Děti tedy poznaly některá písmena, ale nejspíš ty, který měly ve jméně.*“ (U2)

„Učitelky chtěly po dětech, aby našly písmeno nebo číslici, jakou ony řekly. Nebo ukázaly na písmeno a číslici a děti měly říct, o co se jedná. Tak tohle se mají děti učit v první třídě. ...to je pro ně těžké.“ (U3)

„Zápis byl složitější, děti měly určovat poznávat číslice, zjistit co je více méně – znaménka více/méně, což si myslím, že je pro předškolní děti náročné a že toto děti v předškolním vzdělávání ... se nesetkali. A poznávaly číslice, písmena, takže ZŠ to měla nastavené trošku už na způsob vzdělávání ZŠ. Při sestavování zápisu pro děti předškolního věku, by měly učitelky ZŠ vycházet z RVP pro děti předškolního věku, jejich výstupů a všech klíčových kompetencí. A aby vlastně to předškolní dítě dokázalo splnit všechny požadavky tady toho RVP a toho všeobecného zápisu pro ty děti do ZŠ.“ (U4)

5.1.2 Spolupráce ZŠ a MŠ

Spolupráce těchto dvou institucí je nesmírně důležitá a to jak pro učitelky mateřských škol, základních škol tak pro předškolní děti. Učitelky mateřských škol by měly vědět, jestli děti připravují dostatečně, nebo je třeba jisté změny v předškolním vzdělávání, aby tak mohli učinit nápravu do budoucna. Učitelky škol základních by měly poskytovat právě tuto zpětnou vazbu a pro děti by bylo určitě přínosem, kdyby jejich budoucí paní učitelku první třídy poznaly před nastoupením do školy. Realita je ale různorodá. Většina učitelek je se spoluprací základních škol, kam děti následně odejdou do první třídy velmi spokojena. Škola jim nabízí různé společné akce a naopak. Poskytuje jim informace ohledně zápisu do první třídy, jejich požadavky na děti, které jsou v souladu RVP PV a navazují na něj. Dokonce jim poskytují zpětnou vazbu, co do příště s dětmi vylepšit třeba správný úchop tužky.

Ba naopak dvě učitelky si spolupráci jejich MŠ a ZŠ vůbec nepochvalovaly. Základní škola jim neposkytuje žádné požadavky, které by děti měly splňovat, aby byly úspěšné v první třídě. Taktéž žádná zpětná vazba. „Naše základní školy Červená/ Zelená příliš nespolupracují s naší MŠ a nedává nám žádné požadavky, žádná kritéria, které by předškolní děti měly splňovat pro úspěšný nástup do první třídy.“ (U2)

Učitelky se shodly na tom, že téměř všechny základní školy poskytují předškolním dětem tzv. edukační skupinky. Co je edukační skupinka mi vysvětlila U nás, protože jsme spojení se základní školou, koná ZŠ, tak zvané edukativně stimulační skupinky. SPC Brno vydalo soubor sešitů, podle kterých se učitelky řídí, ale zase to vedou učitelky, které prošly kurzem. Chodí tam rodiče s dětmi a je to lepší, protože tam rodiče na

vlastní oči vidí, že mu to nejde a co mu nejde a dělá obtíž. To se nám ve školce stává, že když informujeme rodiče, že v některé oblasti chybí a pokulhává, mnohdy nechtějí ani slyšet, tady to sami vidí. U nás děti skupinky navštěvují každých 14 dní. Je to dobré, protože i rodiče pak ví, jak s dětmi pracovat a co škola opravdu bude chtít. V hodině se pracuje velmi intenzivně. Má to velký vliv, za mě pozitivní, protože dítě jde do 1. třídy a plynule navazuje na učivo 1. třídy a to proto, že má již osvojené znalosti a dovednosti, získané v MŠ, popřípadě v eduk.stim. skupinkách. (U3)

„Pro děti předškolního věku ZŠ nachystala edukativní skupinky, kterých se můžou účastnit děti předškolního věku i s rodiči. Rodiče mají možnost, vidět jak dítě spolupracuje, zda se zapojuje, jak plní úkoly, zda zapadá do kolektivu a rodiče mají možnost potom se rozhodnout, pokud se dítě třeba nezapojuje nebo se jim nezdá... mají možnost, aby se jejich dítě nahlásilo do pedagogicko-psychologické poradny, a mohou se rozhodnout o odkladu školní docházky.“ (U4)

Edukační skupinky tedy chápu jako velmi dobrou spolupráci základní školy a školy mateřské, neboť se zde zkoalují a prohlubují všestranné dovednosti a schopnosti předškolních dětí. Jedinci se zároveň seznamují s prostředím základní školy, s budoucí učitelkou, vrstevníky a rodiče se zde mohou přiučit, jak s dětmi pracovat. Rodiče si také všímají, co jejich dítěti dělá problém- tudíž na co se zaměřit, a jak dítě pracuje v kolektivu, jak spolupracuje a jak se chová.

5.2 Důležité atributy při vstupu dítěte do ZŠ

5.2.1 Důležité předpoklady pro dobrý start

Dítě bude ve škole úspěšné tehdy, kdy bude mít osvojeny kompetence, které budou po něm požadovány při přechodu do primárního vzdělávání.

V současné době existují různé metody vzdělávání, které učitelky mateřských škol používají při přípravě dětí předškolního věku na zápis a následný vstup na základní školu. Učitelé, se kterými jsem provedla výzkumné šetření, posuzují děti a jejich zralost a připravenost. Učitelky s dětmi předškolního věku intenzivně pracují a motivují je tak, aby děti pozitivně vedly k určité zodpovědnosti.

Učitelky uvedly, že v mateřské škole mají tzv. – „stoleček předškoláků“.

„Máme tzv. stoleček předškoláků, kde plní zadané úkoly, kladu na ně větší požadavky a také vyžadují větší zapojení do činnosti.“ (U1)

„Máme úkoly předškolních dětí, kdy mají jeden úkol na den z různých oblastí a to – komunikační, matematické, na rozvoj jemné motoriky apod.“ (U2)

Vyhodnotily jsme tedy hlavní oblasti, se kterými děti nemají velký problém a zvládají je bez výrazných obtíží. Jedná se o oblasti: matematických představ a dovedností, oblast smyslového vnímání, oblast představivosti a fantazie a také oblast hrubé motoriky.

Dále učitelky uváděly, že s těmito předškolními dětmi pracují pomocí pracovních sešitů, kde se dotýkají všech oblastí a také pracují v centrech aktivit. Jak děti pracují v centrech aktivit, mi popsala jedna z učitelek. *„Děti se učí pracovat samostatně, o to jde nejvíce, snaží se vyřešit problém, úkol. V podstatě k danému tématu vždy vyřešit úkol a zvolit si taky správný způsob.“ (U3)*

5.2.2 Obtížně zvládnutelné nároky

V mateřských školách učitelé připravují děti podobným způsobem a rozvíjí u dětí všechny oblasti. Mezi dětmi jsou patrné rozdíly i přes to, že prochází stejným výchovně vzdělávacím systémem v jedné třídě. To závisí na individualitě jedince, a jaký má postoj k tomu, naučit se něco nového. Učitelé samozřejmě tyto rozdíly sledují. Jedná se o oblasti:

Komunikačních schopností: výslovnost, plynulá komunikace mezi jedinci či dospělými, správná řeč, bohatá slovní zásoba. Děti neumí správně vyslovovat, pojmenovat to, čím je obklopeno, utvářet smysluplné věty, formulovat otázky, odpovídat, vyprávět příběh či pohádku, popsat obrázek celými větami. Dnešní nejčastější dysfunkcí je rozhodně špatná výslovnost. Učitelky mohou tomuto nedostatku předejít buď to logopedickou prevencí v rámci mateřské školy, kdy učitelka musí podstoupit logopedický kurz, nebo doporučením logopedického vyšetření mimo mateřskou školu. Dále je už na rodičích, zda-li doporučení přijmou či nikoli.

Oblast jemné motoriky: správný úchop tužky/ štětce, manipulace s dalšími předměty a práce s nejrůznějším materiálem. Děti neumí správně držet tužku i před opakovanými napomenutími a opravováním. Zařazení materiálu jako jsou korálky, krepový papír, při jehož mačkání trénujeme s dětmi jemnou motoriku, moc neosloví. Je totiž třeba se soustředit a činnost trvá o něco déle.

Téměř všechny učitelky se shodly na správném úchopu tužky. „*Držení tužky je celorepublikový problém dnešních dětí.*“ (U5)

Oblast sociálních dovedností: úspěšné řešení problémů, schopnost utvářet vztahy, navazovat kontakty, zvládat sebekontrolu, asertivitu, kooperaci, empatii. Děti se musí učit vzájemnému respektu a pochopení, navazování kladných vztahů ke svým vrstevníkům, ale také k učitelům a ostatním zaměstnancům školy. Musí se naučit společnému rozhodování a spolupráci, nenadřazovat se a přijmout názor druhých.

Všechny učitelky se shodly na tom, že s předškolními dětmi pracují více individuálně a že je třeba rozvíjet všechny oblasti školní zralosti. Tak zjistí, co dělá dětem největší problém a postupně se na něj zaměří. U každého jedince je to individuální, někteří mají problémy totožné s vrstevníky.

Učitelky se shodly především na oblasti řečových schopností a to je správná výslovnost, plynulá verbální komunikace a také popis obrázků, předmětů – dítě by mělo mít dostatečnou slovní zásobu. Pak by děti měly vydržet se soustředit na činnosti. „*Tak rozhodně soustředit se a dokončit úkol. To je podle mě velmi podstatné a neustále to děti nedodrží...*“ (U2) „*...pro předškolní děti je náročné soustředit se v centrech, natož pak 4 hodiny ve škole.*“ (U3)

Jako další důležitou podmínkou při vstupu do primárního vzdělávání uvedly sociální zralost dítěte. To zdůvodnily jako odloučení dítěte od rodičů, což znamená začlenění se do kolektivu, socializuje se, čili rychlá adaptace v novém prostředí a také mít osvojeny hygienické návyky a návyky stolování.

5.3 Možnost odkladu PŠD

5.3.1 Odklad PŠD jako činitel pomoci

Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu do 1. třídy, které do 31. 8. daného kalendářního roku dovrší věku 6 let. Požádá-li zákonný zástupce písemně o odložení povinné školní docházky, musí to udělat v době zápisu a žádost předat řediteli základní školy. Ředitel školy odloží povinnou školní docházku o jeden školní rok v případě, že zákonný zástupce doloží posudek příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. O odkladu povinné školní docházky můžeme hovořit tehdy, kdy je dítě předškolního věku nesplňuje požadované

normy a je tedy nezralé v jednotlivých oblastech. V takovém případě, rodiče obstarají posudek z pedagogicko- psychologické poradny o školní zralosti dítěte. Poradna dítě vyšetří a na základě projevů dítěte vypracuje hodnocení. Součástí této zprávy je také doporučení pro výchovná a vzdělávací opatření.

„Jakmile zjistím, že dítě nezvládá některou z oblastí, doporučuji vyšetření ve SPC nebo PPP. Školní připravenost vyhodnocujeme pomocí „Diagnostiky předškoláka“ od Kolbábkové a Klenkové a pomocí testů pedagogicko-psychologické poradny v Brně.“ (U7)

Odklad povinné školní docházky má dítěti napomoci především v prohlubování vědomostí, dovedností a také v celkové dojrállosti dítěte. Je aktuální pro děti, které nejsou dostatečně připraveni na nástup do školy a potřebují ještě prostor pro další rozvoj jedince.

5.3.2 Odklad PŠD jako zbytečnost

V současné době společnost nepojímá odklad povinné školní docházky jako potřeba pro dítě, ale jako jakýsi trend ve vzdělávání. O odkladu povinné školní docházky rozhodují především rodiče. Rodiče by ale měly brát v potaz, že jejich rozhodnutí velmi ovlivní jejich dítě. Je velmi důležité rozhodnutí a nemělo by se podceňovat. Největší chybu co rodiče mohou udělat, je dát odklad připravenému a dobře nastartovanému dítěti na školu jen z důvodu, aby mu prodloužili dětství. *„Podle mě je odkladů zbytečně moc a to dost kvůli rodičům. Jako můžu potvrdit, že rodič si řekne „a prodloužíme mu dětství, ať zůstane ve školce, nic mu neuteče, ještě se bude dlouho učit“ apod. To ale pak vede v dosti případech z mé praxe, že děti se začnou v MŠ nudit. Jako odklad ano, ale v menší míře a to pro děti, které to opravdu potřebují.“ (U2)*

Dalším zbytečným důvodem rodičů je třeba to, že se rodina stěhuje. Očekávání dalšího člena rodiny je také důvod, pro odložení povinné školní docházky, ale rozhodně dítěti v předškolním věku, které je dostatečně připraveno na vstup do základní školy není zrovna pozitivním přínosem. Může se stát, že ztratí zájem o školu nebo se bude v mateřské nudit, nebudou již naplněny jeho potřeby. Ty nám uvedla paní učitelka č. 8. *„Důvody rodičů jsou mnohdy překvapující a nezodpovědné. Mám na mysli třeba to, když se rodina stěhuje či čekají další dítě. Není důvod, proč brzdit předškoláka, který je na školu připraven. To si asi oni sami ani neuvědomují, což je špatný.“ (U8)*

ZÁVĚRY VÝZKUMU

Po analýze výsledků interview se mi podařily odhalit názory učitelek mateřských škol, že nároky základních škol na dítě předškolního věku nejsou pevně stanoveny, tzn., že neexistuje žádný jednotný rámec pro základní školy k sestavení požadavků na děti předškolního věku při zápisu a vstupu do primárního vzdělávání. Nároky jsou dále rok od roku náročnější – mnohdy až nepřiměřené, pouze některé jsou nastaveny přiměřeně a v souladu RVP PV. Učitelky uvedly, že předem neznají nároky základních škol, které budou po dětech požadovány u zápisu do 1. třídy. Vycházejí z uvedených diagnostických materiálů a testů školní zralosti.

Podle učitelek mateřských škol by měly děti u zápisu umět: rozlišovat barvy, zvládnout první číselnou řadu – nejméně do 6, porozumět pojmům více/méně/stejně, pojmenovat zvířata a jejich mláďata, pojmenovat geometrické tvary (kruh, trojúhelník, obdélník, čtverec), přednes libovolné básně i písničky, znát své jméno, příjmení, bydliště, pojmenovat základní části těla, rozeznávat časové označení dne (ráno/poledne/večer) a roku (jaro/léto/podzim/zima), také dny v týdnu, rozumět pojmům prostorové orientace (za/před/na/pod/nad/vedle/vpravo/ vlevo/ atd.).

Jak ukázal výzkum, nejčastější příčiny odkladu povinné školní docházky jsou z oblasti komunikačních schopností, dětem dělá potíže správná bezchybná výslovnost, dále vyjadřování se, vyprávět příběh, pojmenování jevů kolem sebe, popsat obrázek celými větami a utvořit celou větu. Další příčinou je špatný úchop tužky nebo štětce, manipulace s předměty. Špatné držení tužky má velké procento populace. A jako poslední nejdůležitější příčinou jsou problémy v oblasti sociálních dovedností u dětí v předškolním věku, jako je například utvářet a navazovat vztahy mezi vrstevníky i dospělými, úspěšně řešit problémy, přijmout názor někoho jiného, umět se podřídit a sebekontrolovat.

Děti v předškolním věku jsou schopny a zvládají splnit požadavky základní školy u zápisu do první třídy, pokud navazují na rámcový vzdělávací program předškolní výchovy.

Největší problém činí dětem při nástupu do první třídy oblast snížených komunikačních schopností, řečové schopnosti, správná výslovnost a nedostatečná slovní zásoba. Nezvládají aktivity v oblasti grafomotoriky a správný úchop tužky. Problematickou oblastí je také sebeobsluha, zvládnutí hygienických návyků a socializace v novém prostředí. Tyto uvedené problémy nejčastěji vedou k odkladu povinné školní docházky.

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Vhodnou nápravou by byla vhodná lepší spolupráce a komunikace mezi mateřskou školou a základní školou, sdělit učitelkám mateřské školy včas kritéria požadovaná při vstupu do školy a spolupráce s učitelkou základní školy první třídy. Za důležité považuji také sdělit učitelkám mateřské školy tzv. zpětnou vazbu, co udělat lépe do budoucího školního roku. K lepší spolupráci mateřské školy a základní školy bych navrhovala společné akce mateřské školy a první třídy, exkurze, výlety, také doporučuji v mateřské škole besedu s učitelem budoucích prvňáků, návštěvu v základní škole, aby se děti lépe seznámily s budoucí učitelkou i s prostředím základní školy. Pro mateřskou školu by bylo určitě přínosem poskytnutí zpětné vazby od základní školy na celkovou připravenost dětí předškolního věku k zápisu a následně do první třídy. Aby se snížily počty odkladů povinné školní docházky z důvodu řečových vad dětí předškolního věku, bylo by dobré, kdyby všechny učitelky mateřských škol absolvovaly logopedický kurz a prováděly logopedickou prevenci u dětí s řečovou vadou.

Jakožto učitelka mateřské školy bych do budoucí praxe ocenila, aby základní škola měla nároky na předškolní děti nastaveny tak, aby navazovaly na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, nikoli, aby vycházely z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Tak lze předejít očekávanému zklamání z nezvládnutého a podceňování sebedůvěry dětí v předškolním věku.

ZÁVĚR

Zabývali jsme se problematikou nároků základních škol na předškolní dítě z pohledu učitelek mateřských škol. Cíl se nám podařil splnit – nároky základní školy by měly mít stanoven jednotný rámec. Je velká škoda, že učitelky nemají větší zastání a své názory lépe projevit, aby byly následně řešeny. Rozhodně se také příkláním k návrhu, aby nároky požadované základními školami na děti předškolního věku při vstupu do první třídy, byly jednotné. Vyrovnání se s přechodem z mateřské školy do základní, je pro každé dítě individuální, zvyká si na nové prostředí i na požadavky, které klade škola.

Byla by na místě lepší a pečlivější spolupráce mezi oběma subjekty, tzn. mezi mateřskou školou a základní školou. Dobrý krokem k seznámení předškolního dítěte se základní školou považuji edukativně stimulační skupinky, které slouží nejen k seznámení s učitelkou základní školy a s novým prostředím, ale také k přípravě na školní povinnosti. Učitelky v těchto skupinách musí projít speciálním odborným programem. Děti předškolního věku pak rozvíjí v oblastech: jemné motoriky, grafomotoriky, zrakového vnímání, prostorové orientace, řeči, sluchového vnímání a základní matematické představy.

V teoretické části jsem se zabývala mimo jiné i odklady povinnou školní docházkou, kdy jsem zjistila, že právě strach z těchto požadavků je jedním z hlavních důvodů, kvůli kterému se rodiče rozhodnou, dítěti odklad uložit. Nebo rodiče začnou na dítě vyvíjet velmi náročné úsilí při plnění různých úkolů, při přípravě do školy nebo při osamostatňování se. Když rodiče najednou začnou na dítě příliš naléhat, dítě je pak také ještě zmatené. Nezapomeňme také podotknout, že spolupráce institucí jako jsou mateřské školy a základní školy spolu příliš nespolupracují. Pokud tyto dvě zařízení spolu nekooperují, je pak těžká také souhra učitelů. Důležitá je tedy souhra, spolupráce a komunikace těchto dvou subjektů a vytváření společného prospěchu pro to nejpodstatnější a to pro dítě předškolního věku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-563-9.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, 2007. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-1829-0.
- Carlton, M. P., & Winsler, A. (1999). School readiness: The need for a paradigm shift. *School Psychology Review*, 28(3), 338-352.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- JAKABČIČ, Ivan. *Základy vývinovej psychológie*. Bratislava: Iris, 2002. ISBN 8089018343.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-802-1045-408.
- KOHOUTEK, R. *Psychologie duševního vývoje*. 1. vyd. Brno : Mendelova zemědělská a lesnická univerzita. Institut celoživotního vzdělávání, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7375-185-2.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.
- KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-x.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: rozvoj obratnosti, smyslové vnímání, řeč, náměty na hry, kresba, školní zralost*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-1040-4.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a její posouzení*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3246-6.

MAJERČÍKOVÁ, Jana. Odklady povinné školní docházky v perspektivě učitelek mateřských škol. *ORBIS SCHOLAE* [online]. 2018, **2017**(1), 9-30 [cit. 2018-04-19].

DOI: 10.14712/23363177.2017.14. ISSN 2336-3177.

Dostupné z: <http://www.karolinum.cz/doi/10.14712/23363177.2017.14>

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

MLYNKOVÁ, Jana. Spolupráce se základní školou se musí dobře naplánovat. [online],

Učitelské noviny, č. 09/2014. Dostupný z:

<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archivclanek=7829>

NIESEL Renate a Wilfried GRIEBER. *Poprvé v mateřské škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-989-5.

OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2017. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-3>.

SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Praha : SPN, 1983.

SVOBODOVÁ, Renata. Role učitele, limity role, míchání rolí. Metodický portál: Články [online]. 19. 09. 2013, [cit. 2014-03-28]. Dostupný z WWW: . ISSN 1802-4785.

ŠÁMALOVÁ JANA 2016 – VÝBĚR ZE ŠKOLSKÉ LEGISLATIVY

Školské zákony: (speciální edice pro mateřské školy) : školský zákon, zákon o pedagogických pracovnících, zásady bezpečnosti při provozu MŠ, výklad, prováděcí předpisy, vybrané vzory pracovněprávních úkonů : stav k .. Praha: Eurounion, 2011-. ISBN 978-80-905075-3-1.

ŠMELOVÁ, Eva a Alena NELEŠOVSKÁ. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2272-5.

ŠVARŤÍČEK Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Vlastimil a Karla HRBÁČKOVÁ. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu: pracovní sešit*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3.

VACEK, Pavel a Eva ŠVARCOVÁ, ed. *Profesní etika pedagogů a mravní výchova žáků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN isbn80-7041-343-3

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

WIEGEROVÁ, Adriana. *Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu reformy kurikula*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 978-80-7454-555-9.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 9788073673260.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ	Mateřská škola
ZŠ	Základní škola
U1	Učitelka č.1
U2	Učitelka č.2
U3	Učitelka č.3
U4	Učitelka č.4
U5	Učitelka č.5
U6	Učitelka č.6
U7	Učitelka č.7
U8	Učitelka č.8
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Odklad PŠD	Odklad povinné školní docházky
PV	Předškolní vzdělávání

SEZNAM PŘÍLOH

P. 1: Informovaný souhlas o poskytnutí interview

P. 2: Interview – učitelka č. 3

P. 3: Interview – učitelka č. 4

P. 1:

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Jméno:

Sběr dat pro potřeby tohoto výzkumu je zcela anonymní, což znamená, že nikde nebude uvedeno vaše jméno. Vaše účast na výzkumu je dobrovolná a kdykoli během výzkumu můžete odmítnout odpovědět na otázky, na které nechcete odpovídat. Máte také právo například rozhovor nebo pozorování kdykoli ukončit.

Rozhovor bude zaznamenáván na diktafon a přepsán do písemné formy. Přepis rozhovoru bude důvěrný a ve výstupech z tohoto výzkumu nebudou uvedeny údaje, podle kterých by bylo možné vás identifikovat.

Zároveň, pokud v budoucnu změníte svůj názor a nebudete si přát využití některých pasáží formou přímé citace, můžete se obrátit na tazatelku, která se zavazuje vaše přání respektovat.

Souhlasíte s účastí ve výzkumu?

ano / ne

Podpis:

V dne

P. 2:

Dobrý den, díky, že jste si na mě udělala čas, obzvlášť v tomto předvánočním shonu. Pobavíme se o informacích co se týče především přestupu předškolních dětí z MŠ do první třídy, o tom co chce ZŠ po dětech než nastoupí do první třídy, o odkladech povinné školní docházky apod. Nejprve však potřebuji vámi podepsaný tento informovaný souhlas, který si prosím přečte a pokud souhlasíte, tak podepište. (podepsali jsme)

Tak můžeme, jak vidíte nebo jak probíhá u vás příprava dětí do první třídy, na co škola apeluje, co chce po dětech... ? *Nejdříve bych tedy začala asi spoluprací ZŠ, která je dostačující, vidáme se učitelkami budoucích prvňáků, chodí se za předškoláky dívat několikrát do roka. Víme tedy jak dál s nimi pracovat a konzultujeme, co popřípadě doladit, v podstatě to, jaké požadavky budou klást na naše děti. Každá základní škola má trochu jinak nastolené podmínky na tyto děti. Dobře, říkáte, že konzultujete požadavky s učitelkami ZŠ, které budou chtít po dětech při vstupu do 1. třídy. Jaké podle vás tedy jsou a zvládají je děti?* *Dle mého názoru jsou přiměřené. Ale zase jak říkám, jak která škola. Z mých zkušeností mohu říct, že ZŠ KORY měly teda dost náročné a nepřiměřené požadavky na děti. Opravdu to bylo těžké. V čem to bylo pro děti těžké? Učitelky chtěly po dětech, aby našly písmeno nebo číslici, jakou ony řekly. Nebo ukázaly na písmeno a číslici a děti měly říct, o co se jedná. Tak tohle se mají děti učit v první třídě. Neřeknu to, aby se třeba děti zkusily podepsat, máme všechny předškoláky, kteří to dokáží, ale ostatní písmena, to je pro ně těžké. Samozřejmě z minulého pracoviště škola BRAN a ze současného BLAŽ tam nemám problém. Nároky na děti jsou přiměřené, adekvátní vůči věku, ptají se na věci, které rozhodně v MŠ provádíme, osvojujeme a prohlubujeme. Jaké například? Tak jsou to barvy, tvary, počet 1-5 i když někteří zvládnou i víc, pojmy více, méně, stejně, prostorová orientace pojmy za, vedle. Chtějí také souvislé vyjadřování a správnou výslovnost, což je v dnešní moderní době plně techniky jako jsou tablety, taky docela náročné. Děti nemají potřebu komunikovat, tudíž komunikační oblast je jednou z takových těch těžších věcí, umět se vyjadřovat. Jak to tedy procvičujete? No například popis obrázku, písničkami, básničkami apod. Máme zde ve školce dokonce metodu čtení pro děti, které chtějí tzv. SFUMÁTO, jedná se o splývavé čtení, které napomáhá dětem vyslovovat všechny hlásky, jakoby zpomaleně – nejde o slabiky, ale o vyslovení všech hlásek,*

to napomáhá ke správné výslovnosti. **Jak připravujete děti do první třídy, nějaké úkoly či činnosti navíc?** Podívejte, jako problém jsou smíšená oddělení. Mám 34 let praxe a nesouhlasím s tím, vemte si, že je tam jedna učitelka ve třídě s dětmi v rozmezí teď už i 2 -7 let, to je odkladové dítě a jedna učitelka se nestihne věnovat dvouletým dětem a zároveň sedmiletým. Všechny věkové skupiny tu učitelku potřebují – dvouleté co se týče sebeobsluhy, hygieny, nesamostatnost a sedmiletý předškolák, nebo odkladové dítě zase při řešení úkolu apod. Děti připravujeme v centrech aktivit. **Můžete mi centra aktivit lehce charakterizovat?** Jasně, že můžu. Děti se učí pracovat samostatně, o to jde nejvíce, snaží se vyřešit problém, úkol. V podstatě k danému tématu vždy vyřešit úkol a zvolit si taky správný způsob. Ale když se tak nad tím zamýšlím, je pro předškolní děti náročné se soustředit tady v centrech, natož pak 4 hodiny ve škole. Přejít z MŠ do ZŠ je dost náročný kvůli režimu, to především. **To ano, zvyknout si na nové prostředí a ještě na zcela jiný režim. Co říkáte na povinný rok předškolního vzdělávání?** Jsem pro, proč ne. Alespoň donutí rodiče, aby se děti na školu připravily. Pokud to tedy ovšem nebudou brát na lehkou váhu, žejjo. **Určitě se najdou tací i tací ☺**

Co by podle vás předškolní dítě mělo zvládat a rozhodně umět předtím, než nastoupí do první třídy? Těch věcí je hodně. Procujeme s rámcovým vzdělávacím programem pro PV a plníme jeho kompetence, ale když bych měla zvolit opravdu ty nejdůležitější, bez kterých bych dítě do ZŠ určitě nepustila, bylo by to správné držení tužky – to je velký problém u dětí. Spousta z nich nedodrží správný úchop tužky, musí umět, dále správná výslovnost – ta se pak hodně odráží na výsledcích dítěte třeba při čtení a psaní a dalším je socializace a adaptace ve třídě. Když se vrátím k té výslovnosti, z mé praxe vím, že právě to je nejčastějším důvodem odkladu povinné školní docházky u dětí. **Takže jak tedy nahlížíte na odklady PŠD?** Takto, odklady ano, ale pouze v případě, že dítě v některé z oblastí pokulhává, nebo je sociálně nevyzrálé, stále si hraje podobně, v tom případě ano, ať zůstane ve školce, osvojí si tyto nedostatky, zdokonalí je a připraví se na požadavky 1. třídy. **Se kterou z oblastí mají tedy děti podle vás největší problém nebo co je v dnešní době příčina odkladů PŠD?** V naší školce, ale i v předešlé školce kde jsem donedávna pracovala, můžu uvést, že největší problém mají děti se soustředěností a s nedokončením započaté činnosti. Děti mají tendence neustále odbíhat a na to se právě s kolegyněmi snažíme zaměřit a být důsledné. Pak samozřejmě výslovnost. Opravdu řekla bych, že špatná výslovnost je největším problémem u dnešních dětí, které se pohybují, co si budeme povídat, ve světě tabletů, mobilních telefonů či počítačů, kde nemluví. A rodiče, protože jsou dlouho v práci, jim na

povídání s dětmi mnoho času nezbyvá. Špatně mluvících dětí je spousta a když jde takové dítě do školy, má pak značné problémy – v komunikaci, domluvě, v předmětech: ČJ, čtení, psaní. A dále bych ještě zařadila jako příčinu to, že dítě opravdu není zralé jít do školy. Mnoho dětí je hravých, nejsou vyhrané, taky třeba těžko snášejí změnu. Sotva si někteří zvykli v MŠ, už mají jít do nového prostředí. Na to navazuje adaptace v novém prostředí, socializace dítěte. **Je něco, co byste uvítala ze strany ZŠ ve vztahu s vaší MŠ?** Uvítala bych rozhodně spolupráci učitelky první třídy, aby se staraly o budoucí školáky a byla bych ráda, aby navštěvovaly MŠ. V naší MŠ to tak probíhá, že učitelka 1. třídy navštíví naši školku tak 3x a vlastně se seznámí s dětmi, poradí také nám, učitelkám, co udělat lépe, posoudí naši práci. U nás, protože jsme spojeni se základní školou, koná ZŠ, tak zvané edukativně stimulační skupinky. SPC Brno vydalo soubor sešitů, podle kterých se učitelky řídí, ale zase to vedou učitelky, které prošly kurzem. Chodí tam rodiče s dětmi a je to lepší, protože tam rodiče na vlastní oči vidí, že mu to nejde a co mu nejde a dělá obtíž. To se nám ve školce stává, že když informujeme rodiče, že v některé oblasti chybuje a pokulhává, mnohdy nechtějí ani slyšet, tady to sami vidí. U nás děti skupinky navštěvují každých 14 dní. Je to dobré, protože i rodiče pak ví, jak s dětmi pracovat a co škola opravdu bude chtít. V hodině se pracuje velmi intenzivně. Má to velký vliv, za mě pozitivní, protože dítě jde do 1. třídy a plynule navazuje na učivo 1. třídy a to proto, že má již osvojené znalosti a dovednosti, získané v MŠ, popřípadě v eduk.stim. skupinkách. Naopak bych ještě chtěla říct, že když je nemá osvojené, tak se mu požadavky školy zdají nepřiměřené a o školy by chodilo nerado. Menší sebedůvěra u dítěte, taky strach z neúspěšnosti. **Jak byste hodnotila vaši spolupráci se ZŠ?** Tak spolupráce s naší ZŠ je dobrá, máme vlastně jednoho ředitele, tedy ředitelku, s učitelkami ZŠ máme takový bližší vztah, máme stejné porady a tím, že máme vlastně MŠ pod ZŠ, tak můžu hodnotit, že je lepší komunikace mezi učitelkami než když je MŠ jako samostatný subjekt.

Zeptám se vás, chtěla byste ještě něco doplnit? Jo, taky jsme dělali test školní připravenosti, který jsme měli z SPC z Brna,

Super, děkuji za váš čas a poskytnutí informací.

P. 3:

Dobrý den, ráda vás vidím po tak dlouhé době a moc si cením, že jste si našla čas na poskytnutí rozhovoru potřebného k mé BP. Budeme se tedy bavit o tom, jestli děti zvládají zápis a vstup do první třídy, jestli souhlasíte s povinným předškolním rokem a taky se dotkneme odkladů povinné školní docházky. Ahoj, tak byly jsme domluvené, tak ti ráda rozhovor poskytnu. Dobře, klidně se do toho můžeme pustit, nebudeme to zdržovat. Ještě prosím podepište souhlas s poskytnutím rozhovoru, jestli souhlasíte. Ano, souhlasím. Však si to v klidu přečtěte. Tak, hotovo.

Dobře, tak můžeme. Tak jak u vás funguje příprava na zápis do první třídy?

Tak začala bych asi tím, že první co je, tak jsme obeznámeni s požadavky ZŠ, jsem pozvána teď už jako ředitelka MŠ k zápisu do první třídy, kde sleduji průběh zápisu a taky to, jak děti aktivity zvládají. Chodím tam už 22 let, což je celá moje praxe. Většina dětí už školu zná, prostředí školy z návštěv, když docházely na edukativní skupinky. Jak už jsem říkala...

Tak MŠ MIL. spolupracuje se ZŠ NES. Pro děti předškolního věku ZŠ nachystala edukativní skupinky, kterých se můžou účastnit děti předškolního věku i s rodiči. Rodiče mají možnost, vidět jak dítě spolupracuje, zda se zapojuje, jak plní úkoly, zda zapadá do kolektivu a rodiče mají možnost potom se rozhodnout, pokud se to dítě třeba nezapojuje nebo se jim nezdá a mají možnost, aby se jejich dítě nahlásilo do pedagogicko-psychologické poradny a mohou se rozhodnout o odkladu školní docházky. Jinak při zápisu nás zve ZŠ NES. do školy, takže ředitelka MŠ se účastní zápisu, může, vidí děti jak spolupracují, jak plní úkoly, které má ZŠ nachystané, které jsou rozděleny na matematické představy, na zrakové vnímání, početní představy, poznávání počátečních písmen, slovní vyjádření dětí a celkový obzor toho dítěte. Jinak předškolní děti připravujeme během celého roku, snažíme se rozvíjet všechny oblasti, prostorového vnímání, pravolevé orientace, zrakového vnímání, logopedickou péči provádí p. učitelka POSP. Rozvíjíme dále pozornost, paměť formou říkanek, básniček, děti učíme nové písničky, rozvíjíme pohybovou stránku dítěte. Rodiče jsou seznámeni s desaterem pro rodiče dětí předškolního věku, kde mají vlastně vypsáno, co by to dítě mělo zvládnout, v které oblasti by mělo asi být vyzrálé. Děti by měly na konci předškolního věku splňovat klíčové kompetence, které máme uvedeny ve školním vzdělávacím programu, ať jsou to kompetence k učení, komunikativní a celkové (k řešení problémů,...). Dále si myslím, že požadavky základní školy na děti předškolního věku na různých školách

jiné, protože jsem se účastnila i jiných zápisů a každá škola má různé požadavky na tyto děti a formy zápisu jsou různě náročné. A některé školy je mají zase třeba příliš mírné. Uvedla jste, že některé požadavky jsou méně náročné, a některé že jsou naopak docela vysoké vůči předškolnímu věku. Tak z vaší zkušenosti.. můžete nějaké uvést? Tak můžu uvést zrovna požadavky třeba ZŠ „Modrá“. kde měli zápis formou pohádky. Děti měly několik skupinek rozdělených ve formě pohádek, kde poznávaly základní barvy, určovaly počet více/ méně, poznávaly obrázky, měly určit zvířátka, pojmenovat je – takže komunikativnost dítěte, správná výslovnost dítěte, spolupráce – jestli spolupracuje, některé děti se nezapojily třeba vůbec nespolupracovaly, nechtěly třeba vůbec odpovídat, některé děti to zvládly jako na výbornou. A další, co tam měly ve skupince bylo zrakové vnímání – měly vyhledat určité obrázky na dané téma. A potom jsem se seznámila se zápisem, kde jsem byla v ZŠ „Červené“. Zápis byl složitější, děti měly určovat poznávat číslice, zjistit co je více méně – znaménka více/méně, což si myslím, že je pro předškolní děti náročné a že toto děti v předškolním vzdělávání, že s tím jsme se neseťkali. A poznávaly číslice, písmena, takže ZŠ to měla nastavené trošku už na způsob vzdělávání ZŠ. při sestavování zápisu pro děti předškolního věku, by měly učitelky ZŠ vycházet z RVP pro děti předškolního věku, jejich výstupů a všech klíčových kompetencí. A aby vlastně to předškolní dítě dokázalo splnit všechny požadavky tady toho RVP a toho všeobecného zápisu pro ty děti do ZŠ.

Od prvního září 2017, vlastně od tohoto školního roku, vznikla novelizace zákona, teď mám na mysli povinné předškolní vzdělávání, jaký na to máte názor? Tak já si myslím, že je to dobrý nápad, že ty předškolní děti, by měly MŠ navštěvovat pravidelně, hlavně děti předškolní, protože se nám stávalo v minulosti, že předškolní děti navštěvovaly MŠ různě- tzn. že třeba 50% docházky to dítě v té MŠ nebylo. Přestoupily na ZŠ a potom ty děti, tam měly určité problémy, takže si myslím, že to je výborné z hlediska režimu, dítě si zvykne, že ráno už musí prostě jít (už funguje) do školy, takže musí vstát, ví, že půjde do školky, splní si určité úkoly, má dané povinnosti, rozvíjí se po všech stránkách – zrakového vnímání, prostorového, matematické představivosti a hlavně se začleňuje – socializace – do kolektivu dětí, což dřív byl problém, když ty děti nechodily do MŠ a potom nastoupily do ZŠ a měly problém se tam začlenit třeba. Jakou formou řešíte, když toto předškolní dítě nedojde do školky? Takže formu.. Máme u dítěte každý omluvný list, kdy rodiče nám zapisují z jakého důvodu dítě nepřišlo do školky, jestli je to z důvodu nemoci, nebo je u lékaře, třeba jedou někde do poradny. Mají možnost odhlašovat děti telefonicky, a nebo mailem – na mail MŠ MIL. Jak řešíte, když do 3 dnů rodiče nedají vědět o dítěti nic, že nepřijde

do školky. *Většinou oni do těch 3 dnů se ozvou, zavolají, protože pokud třeba to dítě je v nemocnici, je to třeba, že se třeba stalo nějaké zranění nebo třeba si zlomí ruku nebo nohu, tak nám do toho 2. nebo 3. dne zavolají a dítě v MŠ omluví. Co u předškolních dětí nejvíce tak rozvíjíte.* *Tak u předškolních dětí se hlavně zaměřujeme hlavně na správný úchop tužky. Asi 50% dětí špatně drží tužku, dále na uvolnění ruky, grafomotoriku dětí a v současné době hlavně na komunikativní schopnosti dětí, jelikož asi 50% předškolních dětí mají nějakou vadu řeči a s rodiči navštěvují a z tohoto důvodu mají děti odklad PŠD. Jaká je největší problematika teda těchto odkladů té školní docházky? Tak největší problematika je, jak už jsem teď řekla logopedická vada dítěte a dalším znakem je celková – no nevyzrálost dítěte po stránce sociální. Jak podle vašeho názoru, vnímáte vzdělávání v MŠ? Není to brzo, třeba v MŠ? Tak záleží věková skupina dětí, takže začala bych od dětí 2 letých, kterých se vzdělávání si myslím vůbec netýká a tyto děti ještě nejsou vyzrálé po celkové stránce. Ty zatím nevzděláváme, ty si hrají a seznamují se s prostředím. Tříleté děti, protože už RVP jsou vlastně pro děti 3-6 leté, takže tam už směřujeme, že ty děti v určitých oblastech rozvíjíme a předškolní dítě rozvíjíme ve všech oblastech, aby bylo celkově připraveno pro vstup do ZŠ. Jakými metodami, nebo jakýma formami, rozvíjíte tady tyto děti, toho předškolního věku – teda myslím od těch 3 do těch 6-7 let, když jsou s odkladem? Máte nějaké osvědčené metody? Je to metoda rozhovoru s dětmi : rozvoj slovní zásoby, popisu, prožitkového učení, situačního učení, formou hry a formou divadélka, dramatizace, hraní, ano, rozvoj – děti si už musí nastavit role, kdo bude hrát babičku, kdo bude hrát dědečka, rozdělení rolí, aby si už byly schopny rozdělit to divadlo a celkový slovní projev dítěte.*

Máte nějakou metodu nebo formu toho vzdělávání, nějakou oblíbenou vaší? *Nemám úplně oblíbenou, střídáme ty formy a metody práce, aby to nebylo jednotvárné.*

Kdybyste měla jmenovat, ty nejdůležitější věci, které by měl předškolák před tím, než jde do první třídy, které by to byly? *Myslím, že každé předškolní dítě by mělo mít ukotveno své základní schopnosti, dovednosti, postoje a celkovou slovní zásobu. Takže dítě by mělo být rozvinuto hlavně po stránce sociální, to znamená, že se začlení do kolektivu, socializuje se, nemá problém s kolektivem, začlenit se. Po stránce tělesné – to je celkový rozvoj motoriky, dítěte, ať je to hrubá a motorika, nebo jemná motorika, slovní projev dítěte, komunikativnost a celkový rozhled dítěte, všeobecný – ve všech oblastech.*

Jak jako učitelka MŠ vyhodnocujete školní připravenost tady těch předškolních dětí ? *Tak každé předškolní dítě má vypracované svoje portfolio, do kterého zapisujeme jeho*

*pokroky, jeho celkové schopnosti, zda se zlepšilo, jeho komunikativní schopnosti, maluje-
me/ kreslíme postavu, každého půl roku – zda se dítě v té postavě zlepšilo, nebo ne. A
všechny tyto pokroky a údaje o dítěti zapisujeme a vedeme ho v celé jeho docházce toho
dítě vlastně v tom předškolním zařízení. No a pokud zjistíme u některého dítěte, že jsou
nedostatky v některé oblasti, ať je to zraková, prostorová, matematická, tak se snažíme tyto
oblasti nadále rozvíjet, upevňovat u toho dítěte, aby dosáhlo, abychom ty oblasti naplnily.*

Děkuji, chcete k tomu ještě něco dodat? *Ze své praxe, myslím, že nemalé praxe můžu
říct, že požadavky ZŠ jsou různé náročnosti, měly by se vytvořit jasná pravidla – stanovit
obecný rámec těchto požadavků, aby nedocházelo k tomu, že jedna škola má požadavky
takové a druhá úplně jiné, třeba jednodušší, pak záleží také na jedinci dítěte, čeho je
schopno dosáhnout (jaký je jeho intelekt, podle toho), ve kterých oblastech vyniká, kde je
naopak potřeba zabrat, která oblast mu dělá problémy. Je to opravdu individuální. Když je
dítě v některé oblasti slabé, snažím se jí rozvíjet, u každého dítěte jsou to různé oblasti a
taky záleží na úrovni. Někdo stále osvojuje, jiný už prohlubuje, jak se říká pilujeme
to. **Děkuji moc.** Není zač, tak ať ti to vyjde. **Díky.***